

Ouderblik

Duurzaamheid

Inhoudstafel

Inleiding	3
Deel 1: Makkelijk te realiseren	4
Ga op energiejacht	4
Hergebruik materialen	6
Ga voor lokale en seizoensgebonden producten	8
Stimuleer te voet en met de fiets	11
Deel 2: Voor wie niet kan wachten om nog meer te doen	12
Voedselteam	12
Permacultuur	14
LETS	16
Transitie	18
Deel 3: Meten is weten	18
Uitleiding	19

Inleiding

Eerder schreven we voor jullie al de Ouderblik [Samen naar een groene school](#), daarin konden jullie kennismaken met een aantal milieuvriendelijke principes die kunnen toegepast worden op schoolniveau.

We waren er zelf al van overtuigd maar we zijn blij dat het nu ook wetenschappelijk bewezen is: [een groene school maakt onze kinderen intelligenter](#).

Omdat milieu prangend actueel blijft en wij, ouders én onderwijs, de gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om voor een leefbare toekomst voor onze kinderen te zorgen, gingen we nog meer nadenken over initiatieven die in het schoolleven kunnen passen. Hieruit vloeide deze Ouderblik rond duurzaamheid, een publicatie die het zelf al zegt en jullie op weg zet om groene initiatieven op een hoger niveau te tillen en te integreren in een duurzaam beleid.

We hebben ervoor gekozen om de ouderblik op te splitsen in twee delen. Een eerste deel stelt een aantal gemakkelijker te realiseren initiatieven voor, voor scholen/ouderwerkingen die nog zoekende zijn hoe ze duurzaamheid kunnen implementeren en nog wat willen experimenteren.

Een tweede deel behelst initiatieven die meer globaalvisie vereisen en die op zich ook duurzamer zijn omdat ze een grotere impact hebben en langduriger lopen.

Wij hebben gepoogd om jullie een brede waaier aan inspiratie aan te bieden en de vertaalslag te maken naar de samenwerking school/ouders. Wij wensen jullie veel leesplezier en hopen dat jullie na de laatste pagina, niet kunnen wachten om aan de slag te gaan.

Deel 1: Makkelijk te realiseren

Ga op energiejacht

Een leuke manier om het energieverbruik te doen dalen is om hier als groep samen inspanningen rond te leveren. Onder de vorm van energiegroepen gingen heel wat mensen, verenigingen en wijken aan de slag om 8% energie te sparen in zes maanden tijd. Ze werden energiejagers en gingen de uitdaging aan.

Intekenen als energiejager kan niet meer, maar op de website <http://www.energiejacht.be/meten> kan je wel een energie-ID aanmaken. Je kan dan je energieverbruik bijhouden, vergelijken met andere soortgelijke organisaties en tips krijgen om het in de toekomst nog energiezuiniger te doen.

Schakel natuurouders in

Voor natuur- en milieueducatie gaan veel scholen op stap: ze voeren natuur- en milieuprojecten uit 'extra-muros'. Kinderen moeten hun natuurlijke omgeving leren ervaren en onderzoeken, hen zorg en waardering voor de natuur bijbrengen. Dat lukt het best om dus effectief naar buiten te gaan. Maar met een groep op stap gaan is niet altijd evident (veiligheid, organisatie). De leerkracht heeft niet altijd de nodige tijd en ruimte om alle kinderen in contact te brengen met de natuur, om hen te laten ruiken, voelen, proeven, luisteren... om hen m.a.w. de natuur actief te laten ontdekken en ervaren.

Natuurouders zijn assistenten van de leerkracht voor natuur- en milieueducatie in het basisonderwijs. Zij staan de leerkrachten bij in de organisatie en de uitvoering van het veldwerk. Dit kan zowel in de klas als in de omgeving van de school.

Natuurouders moeten een opleiding volgen van 10 vormingsmomenten. Ze leren er om samen met de kinderen de natuur te ontdekken. De cursus wordt gegeven door de provincies. Leerkrachten én directies spelen dus een belangrijke rol om (groot)ouders warm te maken en een cursus te laten volgen.

Natuurouders in Basisschool Regenboog Ingelmunster

In BS Regenboog in Ingelmunster zijn al vele jaren echte natuurouders aan de slag. Ze geven ons graag wat meer uitleg.

Hoe zijn jullie gestart met natuurouders?

De school stapte 10 jaar geleden in het MOS-traject en organiseerde op school de cursus natuurouders. De meeste ouders die toen de cursus volgden, hebben intussen geen kinderen meer op school. Dus recent werd er een nieuwe cursus georganiseerd. De 2e lichting natuurouders is nu afgestudeerd in oktober.

Wat doen natuurouders op school?

Ze vervullen heel wat taken ter ondersteuning van de leerkrachten. Zo kunnen de klassen opgesplitst worden in kleinere groepjes, wat de natuurbeleving voor elk kind nog beter maakt! Natuurouders gaan mee op wandeling naar het bos, werken met de bijenkoffer, boskoffer en landschapskoffer. Ze begeleiden bijvoorbeeld ook kleuters op het kabouterpad, waarbij kleuters aan de hand van zintuigspelletjes op ontdekking gaan in het bos met hulp van kabouters.

Hoe organiseren jullie alles praktisch?

Er is een verantwoordelijke leerkracht. Zij zit regelmatig samen met de natuurouders en samen overlopen ze dan de planning van die activiteiten waarvoor we de hulp van de natuurouders kunnen gebruiken. We zijn een heel groene school (veel groen op school, moestuin, bos enz.), dus er is heel wat werk. Hiernaast doen we ook mee aan de vogeltelweek, organiseren we herfstwandelingen enz. Dat is allemaal mogelijk dank zij het engagement van de natuurouders.

Hergebruik materialen

Er wordt ontzettend veel materiaal weggegooid. Sommige spullen zijn kapot, maar vaak hebben we ze gewoon niet meer nodig of willen we een nieuwer model. Denk er eens over na of je er iemand anders nog gelukkig kan mee maken. Waarom organiseer je als ouderwerking geen geefwinkel of tweedehandsbeurs?

Herstelmarkt op school

De leerlingen van bso en tso-richtingen hebben heel wat vaardigheden en kennis waardoor zij de uitgelezen herstellende kunnen zijn voor een herstelmarkt op school. Een herstelmarkt op school werkt volgens de principes van een repair café: open, laagdrempelige en niet-commerciële bijeenkomsten waar mensen samen spullen herstellen of laten herstellen. De leerlingen zijn dan de vrijwillige herstellende die aan de slag gaan met de spullen die binnenkomen tijdens de herstelmarkt. Ook handige ouders kunnen helpen repareren. Alle ouders, buurtbewoners enz. worden uitgenodigd om hun spullen te laten herstellen tijdens de herstelmarkt op school. De ouderwerking kan een rol opnemen om alles praktisch te organiseren en in te staan voor het ontvangst.

Waarom is het interessant om een herstelmarkt op school te organiseren?

- Het is een laagdrempelige manier om ouders op school te ontvangen op een informele manier.
- Het is een ideale gelegenheid om de leerlingen van bso en tso-richtingen erkenning geven voor hun vaardigheden en kennis en hen op een positieve manier in de kijker te zetten.
- Ouders kunnen op een eenvoudige manier zien wat hun kind kan.
- Ouders kunnen zonder veel extra uitleg kennismaken met de werking van de school.
- Het is een goede manier om je als school te profileren in duurzaamheid.
- Het is een uitstekend moment om je school open te stellen voor de buurt, de ouders enz. En hiermee is het dus ook een mooie kans om positieve contacten op te bouwen.

Heb je interesse in een herstelmarkt op school? Vraag meer informatie bij GO! ouders via veerle.vyverman@g-o.be. We begeleiden je bij de organisatie van een herstelmarkt op school.

Geefwinkel

Het idee achter een geefwinkel of geefplein is dat mensen spullen kunnen meebrengen die ze zelf niet meer nodig hebben maar die wel nog degelijk en bruikbaar zijn. Ze kunnen die dan wegschenken op het geefplein of in de geefwinkel. Je kan dan tegelijk ook iets meenemen dat jou interesseert.

Een geefwinkel of geefplein is een leuke randactiviteit op bestaande activiteiten zoals een schoolfeest, eetfestijn, infoavond enz. Het geeft de bezoekers iets extra zonder dat het veel organisatie vraagt. Communiceer wel duidelijk op voorhand aan de deelnemers dat er een geefplein zal zijn, zo kunnen ze zelf ook spulletjes meebrengen.

Je kan ook een geefplein of geefwinkel permanent installeren. Freinetschool Triangel bijvoorbeeld werkt met een weggeefwinkel.

Freinetschool Triangel herverdeelt via weggeefwinkel 't caravanke

Concrete realisatie

Een weggeefwinkel op school waar (groot)ouders en buurtbewoners spullen die ze teveel hebben afgeven en spullen die ze nodig hebben meenemen. Het gaat hier voornamelijk over speelgoed en kinderkleren. De weggeefwinkel vond onderdak in een oude caravan op de speelplaats en kreeg daarom ook de naam 't Caravanke. De weggeefcaravan heeft ook een educatieve meerwaarde. De leerlingen worden meegetrokken in het verhaal en leren zo op een ervaringsgerichte manier over milieu, hebzucht, armoede, de wegwerpeconomie,...

Context van de school

Freinetschool Triangel is een dorpsschool in Boischot, deelgemeente van Heist-op-den-Berg. De school telt 206 leerlingen waarvan de samenstelling een afspiegeling vormt van de buurt. Daarenboven is Triangel een freinetschool die de gekende uitgangspunten van het freinetonderwijs volgt, maar daarnaast toch ook haar eigen accenten legt.

Geschiedenis en verloop

Een mama postte het idee van een weggeefwinkel op school in de ideeënbus. Het idee werd besproken met het schoolteam en met de ouders tijdens een openschoolraad. De mama die het initiatief nam zocht nog enkele vrijwillige ouders bij elkaar die om beurten op woensdagvoormiddag de weggeefwinkel open houden. Enkele maanden later was weggeefwinkel 't Caravanke een feit. De weggeefwinkel is dus een project van de ouders, maar wordt door de school sterk ondersteund.

Opvolging

Ondertussen kwam Karrewiet al een kijkje nemen. [De reportage bekijk je hier.](#)

Concrete tips voor wie ook aan de slag wil

Maak goede afspraken, anders wordt het al snel een rommeltje. Zo moeten speelgoed en kinderkleren die worden binnengebracht in goede staat zijn, worden de spullen binnengebracht in kartonnen dozen of zakken met een naam op en wordt wat niet bruikbaar is voor 't Caravanke terug meegenomen naar huis.

Tweedehandsmarkt, ruilmarkt

Tweedehandsmarkten zijn populair. Kinderkledij en speelgoed zijn toppers als een tweedehandsmarkt georganiseerd wordt in een school. Maar denk gerust wat verder: waarom geen tweedehandsmarkt organiseren bij het begin van het schooljaar voor schoolgerief? Of maak er een ruilmarkt van: een prima signaal dat de school bezig is met duurzaamheid.

Ga voor lokale en seizoensgebonden producten

Het jaarlijks eeffestijn, de koekenverkoop, het gezond ontbijt, de drankjes op de opendeurdag: bij de meeste activiteiten van ouderwerkingen komt wel op een of andere manier eten aan bod. Probeer steeds te werken met seizoensgroenten en –fruit. Ze zijn lekkerder, minder duur en beter voor het milieu (geen serres of verre transportkosten).

Nog te weinig denken we hierbij aan lokale producten. Het loont nochtans de moeite:

- Een groot deel van het vervuilend wegtransport valt weg. Als je toch producten nodig hebt die je niet lokaal kan vinden, kies dan voor voedsel dat per boot kan vervoerd worden (bv. bananen).
- Je producten zijn vers want ze zijn niet lang onderweg.
- Je ondersteunt de regionale economie
- Als ouderwerking en school heb je een voorbeeldfunctie. Toon aan de ouders en leerlingen hoeveel lokale interessante producten er zijn.
- Vaak zijn er minder verpakkingen rond lokale producten.
- Het kan voor een lokale handelaar heel interessant zijn om bekender te worden in de buurt. Je activiteit op de school is hier een goed moment voor. Misschien is de lokale handelaar wel bereid een extra inspanning te doen, bv. een speciale bereiding te voorzien, zelf aanwezig te zijn om de producten te serveren enz.
- Werken met lokale producten en handelaars biedt perspectieven om de leerlingen ook praktisch te laten kennismaken met de oorsprong van voedsel. Een boerderijbezoek bijvoorbeeld kan de leerlingen helpen om kritisch te kijken naar hun eigen koopgedrag.

BS Omer Wattez houdt een écht gezond ontbijt

Concrete realisatie

In BS Omer Wattez werd er een écht gezond ontbijt georganiseerd voor de kinderen. De cel pedagogie van de ouderwerking werkte alles uit en organiseerde het gezond ontbijt. Alles werd zelf gemaakt en er werd een beroep gedaan op ouders om lokale producten mee te brengen.

Context van de school

BS Omer Wattez is een kleinschalige basisschool in Maarkedal. Ze zet in op persoonlijk contact en heeft een grote betrokkenheid van ouders, leerlingen en buurt.

Geschiedenis en verloop

De oudervereniging van BS Omer Wattez heeft al langer een traditie van eens per jaar een ontbijt te organiseren op school voor de leerlingen. Vorig jaar werd het ontbijt geëvalueerd : de boodschap was duidelijk. Ons “gezond ontbijt” is nog steeds niet gezond genoeg, dit moest beter kunnen. Weg met de overvloedige suikers, de gesuikerde fruitsappen, de vettige vleeshapjes, de zelfgemaakte maar te veel gesuikerde confituur, de pannenkoeken, de gesuikerde broden,... Na een leuke en geanimeerde discussie rond wat nu echt gezond is, was het volgende onze opdracht : “we willen aan de kinderen bewijzen dat een lekker ontbijt ook gezond kan zijn”.

Om te vermijden dat ouders goed bedoeld opnieuw met eigen gebakken, maar ongezonde zoete broden en andere ongezonde lekkernijen zouden komen aanzetten, werd dit jaar het formulier dat naar de ouders gaat, aangepast. We vroegen aan de ouders enkel wie voor welk soort fruit kon zorgen of wie eitjes van de eigen kippen kon meebrengen, en we vroegen geen broden deze keer. De sponsors werden dit jaar doelbewust gericht gestuurd, door ze concreet te vragen wat we het liefst wilden in plaats van keuzevrijheid te laten. Zo werd de beenhouwer uitdrukkelijk om sneetjes kaas gevraagd, zodat geen gezouten of vet vlees zou worden aangeboden.

De avond voordien al de eitjes koken en de tafels klaar zetten, zorgt voor een vlot verloop de volgende ochtend. 1 uurtje met een zestal mensen volstaat. De kinderen kregen uiteindelijk fruitsla, eitjes, bruine boterhammen, zelfgemaakte (en minder gesuikerde) confituur, zelfgemaakte granola, zelfgemaakte smoothies, sneetjes magere kaas enz. een overvloed aan gezonde bouwstoffen !

Na het ontbijt was het de beurt aan de helpers om gezellig samen te eten, en dat was ook het ideale moment om de restjes te bekijken en alles te evalueren, om zo bij te sturen voor het volgende jaar.

Evaluatie

Eind of midden september is de ideale periode om dit gezond ontbijt te organiseren, omdat dan net bij iedereen de fruitoogst pluk klaar is en de kippen zijn nog niet gestopt met leggen. Het aanpassen van het formulier was een goede keuze. We konden zo veel beter sturen wat we graag geschonken kregen van de ouders en vermeden ongezonde giften.

De pot met 1 kg honing van de lokale imker was nog zo goed als vol. Volgend jaar vragen we slechts een kleine pot van 500 gr. Heel wat kindjes wilden graag meer dan een half eitje. Volgend jaar de hoeveelheid eitjes verdubbelen, zodat elk kind een volledig ei kan krijgen.

Concrete tips voor wie ook aan de slag wil

- Op tijd starten met het zoeken van sponsors.
- Stuur bij de lokale handelaars iemand langs uit het team die daar vaste klant is.
- Wil je grote supermarktketens aanspreken, doe dit dan enkele maanden op voorhand.
- Zorg dat in de dagen voorafgaand aan het ontbijt, verschillende medewerkers tijd kunnen maken om de beloofde producten te gaan ophalen bij de sponsors.
- Kunnen de producten die gekoeld moeten bewaard worden, in de frigo's op school gestockeerd worden? Indien niet, probeer dan tijdig uit te zoeken wie een extra frigo heeft of plaats kan vrij maken.
- Geef de dag zelf aan één iemand de leiding die het aanspreekpunt is voor de andere medewerkers.
- Maak een check list en een tijdsplanning op een groot blad papier met wat er allemaal dient te gebeuren en hang dit op.
- Vergeet niet om foto's te maken, die je kan posten via Twitter en Facebook. Zo creëer je meer betrokkenheid van de ouders en vind je het jaar daarna misschien gemakkelijker vrijwilligers om te komen helpen.
- Vergeet niet om de sponsors met hun logo te vermelden op het formulier dat naar de ouders gestuurd wordt en geef de sponsors een exemplaar van het formulier. De volgende jaren kan je het formulier als voorbeeld gebruiken naar de sponsors toe.

Stimuleer te voet en met de fiets

Door meer verplaatsingen te voet of met de fiets te doen, wordt veel bespaard op transportkosten en vervuiling. Mensen nemen vaak uit gewoonte de auto, moedig hen dan ook aan om te voet of met de fiets naar de activiteiten te komen. Wat kan je hiervoor als ouderwerking doen:

- Denk mee na over een veilige schoolomgeving.
- Organiseer een fietstocht voor ouders en kinderen als activiteit.
- Denk na over fluoricerende hesjes of rugzakovertrekken.
- Werksamen met de leerlingenraad om de leerlingen te sensibiliseren rond fietsveiligheid.
- Voorzie fietsparkings op de activiteiten en vermeld dit ook uitdrukkelijk op de uitnodigingen.
- Organiseer een wandelzoektocht in de buurt, ideaal om de buurt te leren kennen
- Carpool met andere ouders om naar de vergaderingen of activiteiten van de ouderwerking te komen.
- Organiseer fietspools voor de kinderen uit de buurt.

Fietspool in de ouderraad

Toen Karel eerste kindje aan de kleuterklas begon, werd hij meteen lid van de ouderraad. Het gezin woonde nog niet lang in Dendermonde en zo leerden ze snel nieuwe mensen kennen. “Ik wou natuurlijk ook inspraak in het schoolgebeuren,” zegt Karel. “Gaandeweg begon ik me vooral te focussen op fietsen en verkeersveiligheid.” Zo stond hij mee aan de basis van een verkeerswerkgroep, opgericht in de schoot van de ouderraad. “Van daaruit organiseerden we bijvoorbeeld fietspools, zodat ouders hun kinderen niet helemaal naar school hoefden te brengen, maar naar een startpunt in hun buurt.”

Hoe lang zo'n project blijft duren, hangt van de draagkracht af. “Een fietspool werkt het best op een vaste weekdag, zo kunnen ouders dit in hun weekschema inplannen. Daarvoor heb je genoeg begeleiders nodig. Wie met de auto naar het werk pendelt, hebben we niet zo ver gekregen om zich voor de fietspool te engageren. Voor hen was dat nog niet haalbaar, maar dat fietsen naar school veilig kan, is wel overgekomen. En de kinderen deden een positieve ervaring op die sommigen anders niet gehad zouden hebben.” Karel zelf blijft alvast actief in de Fietzersbondafdeling van Dendermonde, die hij vorig jaar mee oprichtte.

Deel 2: Voor wie al goed bezig is en niet kan wachten om nog meer te doen

Zijn jullie als ouderwerking en school al erg intensief bezig met duurzaamheid? Dan willen we jullie laten kennismaken met een aantal initiatieven die al wat diepgaander werken rond duurzaamheid. Sommige begrippen kennen jullie misschien al maar hebben jullie nog nooit binnen en schoolcontext geplaatst. Wij denken in elk geval dat ze inspiratie kunnen bieden om nog een stapje verder te gaan op vlak van duurzaamheid.

Voedselteam: samen voor lokaal voedsel

Ben je als school al heel bewust bezig rond voedsel en wil je dat nu opentrekken naar alle ouders in de school én de omgeving? Misschien is een Voedselteam opstarten dan wel iets dat past in jullie visie. Dat is ook wat ze dachten in BS De Tinteltuin, een school met een heus 'groen masterplan', die duurzaamheid probeert te integreren in elk aspect van het schoolleven, mét betrokkenheid van ouders.

Toen het vorige voedselteam ten onder ging, kwam men bij De Tinteltuin terecht met de vraag of zij niet geïnteresseerd waren om een voedselteam te zijn. De Tinteltuin is een groene school in hart en nieren en zei niet nee tegen dit idee.

"De directie kwam aan mij vragen of ik het niet zag zitten om dat te organiseren, dat doe ik nu al 3 jaar.", vertelt mama Katrien De Maeyer, mede-oprichter van het voedselteam Tinteltuin. Alles in het voedselteam wordt geregeld door ouders van De Tinteltuin. De leden komen van overal; ook mensen van buiten de school zijn welkom als lid. Bestellingen kunnen woensdag opgehaald worden vanaf 11:30, al is het geen probleem als iemand eens niet kan, de dephouder zorgt ervoor dat het eten koel blijft.

Er zijn drie ouders die het voedselteam draaiende houden: iemand die het contact onderhoudt met het voedselteam centraal Leuven en met de boeren. Iemand die het depot regelt en de bestellingen nakijkt en iemand die de boekhouding regelt.

Af en toe zijn er wijzigingen, bijvoorbeeld als ouders de school verlaten. Iedereen binnen het team neemt zijn rol met inzet en enthousiasme op.

Een meerwaarde voor de school en ouders

Langs de ene kant heeft het voedselteam een educatieve waarde. De kinderen zien de ouders pakketten halen, ze krijgen uitleg en in een latere fase willen ze ook met de kinderen de boeren die leveren gaan bezoeken. Kinderen leren terug meer over het telen van groenten en kweken van dieren.

Anderzijds zorgt het voedselteam tussen contact tussen ouders, “Als je met je kratje groente, of je zak aardappelen over de koer loopt, valt dat wel op en dan worden ouders nieuwsgierig”, zegt Katrien.

De Tinteltuinen is een freinet school waar sowieso veel inzet van ouders wordt verwacht. Toch kan je dit idee in een andere school zeker ook realiseren. Betrek leerkrachten of ook externen of werk samen met andere scholen, voer een beurtrol in om de taken te verdelen,... Katrien van De Tinteltuinen heeft alvast een paar tips voor wie wil starten met een voedselteam op school:

- Onderschat het niet, er kruipt wel wat werk in het voedselteam, wij zijn met 3 mensen om het werk te verdelen maar dat is toch het minimum. Je kan natuurlijk ook een beurtrolsysteem uitwerken waarbij ieder lid het depot een keer open houdt.
- De bakken van de groentepakketten werden in het begin door de school gebruikt om vanalles en nog wat in te gaan stockeren en vervoeren. De bakken zijn van de leveranciers, dus dat was niet echt de bedoeling. Maak dus zeker goede afspraken op voorhand.
- Je hebt een koelkast en eventueel een diepvries nodig, hou daar rekening mee. Wij kregen gelukkig een koelkast tweedehands, van iemand die hem toch wegdeed.
- Als er ook mensen van buiten de school lid worden, zorg dan dat je goede afspraken maakt over het sluiten van poortjes en dergelijke. ”

Nog meer weten over hoe een voedselteam op school kan werken? Katrien De Maeyer beantwoordt je vragen graag, stuur haar gerust een mailtje.

[Op de website van De Tinteltuinen lees je meer over hun voedselteam.](#)

Meer weten? Mail kdmaeyer@yahoo.com

Permacultuur in de schooltuin

Hebben jullie al een (moes)tuin op school of zijn jullie van plan eraan te beginnen? Dan is Permacultuur zeker de moeite waard om je even in te verdiepen.

Permacultuur levert volgende voordelen op:

- Ecologisch en duurzaam
- De tuin wordt onderhoudsarmoer
- Niks gaat verloren
- Dier, mens, beplanting staan in evenwicht met elkaar
- De tuin kan een voedselbron zijn, een speelplek, leerplek rond natuur,...

Hoe gaat permacultuur in zijn werk?

Permacultuur werd ontworpen door twee biologen die onderzoek deden naar ecosystemen en nadachten over hoe de mens een ecologisch systeem kon ontwerpen waar mens én natuur zoveel mogelijk voordeel bij hebben. Zo ontstond Permacultuur.

Volgens dit principe ontwerp je je tuin naar gelang je behoefte: is die gericht op voedselvoorziening, waterzuivering, speelterrein, ... Permacultuur werkt zonder fossiele brandstoffen of kunstmest, gaat bodemerosie tegen en wil zoveel mogelijk diversiteit behouden, dit om de nadelen van monocultuur (voornamelijk ziektes) tegen te gaan.

Zon, water en wind zijn de drie hoofdfactoren waar Permacultuur rekening mee gaat houden. Je legt je tuin zo aan dat je optimaal profiteert van deze drie elementen. Heb je bijvoorbeeld een extreem winderige hoek aan een zijde van het gebouw? Dan speel je hierop in door een windscherm aan te leggen van kastanje, notelaar en hazelaar. Je gebouw wordt afgeschermd, wat je energie bespaart en je windscherm levert lekkernijen in de herfst.

Ook met wateropslag kan je werken; ingegraven bloempotten vangen het water en laten het langzamer in de grond trekken. Maximaal gebruik maken van de zon doe je door te werken met verschillende lagen begroeiing; van hoge bomen tot knolgewassen.

Bij het aanleggen of verder uitwerken van je tuin ga je nadenken over de voordelen en eigenschappen van planten/bomen/dieren en hoe je die voordelen zoveel mogelijk kan benutten en combineren om je systeem zo veerkrachtig mogelijk te maken.

Voorbeelden van permacultuur:

- Een appelboom levert fruit en is tegelijk ook een schaduwplek.
- Kippen in de 'kippen tractor' (omheining die telkens verplaatst wordt) eten het onkruid op en bemesten de grond.
- Oostindische kers lokt koolwitjes en bladluizen. Zet hem vergenoeg van de groenten in je tuin en de rupsen en bladluizen eten van de Oostindische kers en laten andere planten met rust. De Oostindische kers groeit snel en weelderig en kan deze plagen wel aan. Planten die schadelijke insecten lokken heten vangplanten.
- Er zijn ook planten die schadelijke insecten weren, lavendel weert bladluis bijvoorbeeld, ideaal om aan de voet van bv. rozen te planten dus.
- Een plekje brandnetels: is een dankbare waardplant voor heel wat vlinders, haalt stikstof uit de grond en je kan er gier van maken: een middel tegen bladluizen of uitstekende meststof.
- Tijn gaat bodemerosie tegen en is erg lekker in de schoolmaaltijden.
- Teel maïs, pompoen en bonen bijeen. De bonen steunen op de maïs, de bonen geven stikstof af aan de grond. De maïs en de pompoen profiteren van de stikstof. De pompoen werkt als bodembedekker, minder onkruid dus

Elk gewas heeft tal van voordelen, de kunst bij Permacultuur is om al die voordelen met elkaar te combineren en zo een systeem op te bouwen dat veerkrachtig is en waarbij alle elementen elkaar in harmonie ondersteunen.

Meer weten?

Wil je graag weten hoe jullie met Permacultuur aan de slag kunnen? Er bestaat een heleboel literatuur over en ook online is de bron aan informatie groot.

- [Permacultuur Nederland](#) stelt een [lesbundel](#) ter beschikking die het principe van permacultuur helder uiteenzet. Je kan hem vrijblijvend downloaden, al vragen ze een donatie te geven tussen 1 en 3 euro om hun website te onderhouden.
- Bij het Agentschap voor Natuur en Bos kan je het [Technisch vademecum voor kruidachtigen](#) downloaden, waarbij de eigenschappen van de soorten worden besproken, standplaats, nut voor insecten,... bedoeld voor beplantingen maar bevat waardevolle informatie die iedereen kan gebruiken.
- De provincie Vlaams-Brabant biedt informatie over [kringlooptuinieren](#) op maat van de staat van je tuin en het doel. Ze hebben een heleboel gratis brochures die je kan downloaden.

LETS: naar een sociaal en duurzaam lokaal economisch systeem

LETS is een alternatief economisch systeem, een ruilsysteem eigenlijk. Oorspronkelijk ontstond het initiatief in Canada waar in een stad de werkloosheid zo drastisch steeg dat mensen alternatieven zochten om rond te komen. Intussen heeft LETS zich wereldwijd verspreid en zijn er een massa lokale groepen.

Wat begon als noodzaak, staat nu symbool voor duurzaamheid en ontmoeting tussen mensen. Ideaal als je niet alleen aan duurzaamheid wil werken maar ook het concept van brede school een warm hart toedraagt en verbinding wil leggen met de schoolomgeving. Binnen de LETS-groep worden goederen en diensten gewaardeerd met LETS-eenheden, buiten het systeem hebben de eenheden geen waarde. De lokale groepen hebben verschillende namen voor de waarderingseenheden, zo heb je de 'noppes', 'handjes', 'sterren', 'blussers', 'duimkes',...

Iedereen kan vragen wat hij nodig heeft en aanbieden wat hij/zij op overschot heeft of waar hij/zij iemand mee kan helpen. Wie iets verruild of gedaan heeft, ontvangt daarvoor waarderingseenheden en kan die weer besteden in de lokale groep. Je kan een aantal punten onder nul gaan en ook een aantal punten sparen: ik bak een taart voor jou, jij herstelt overmorgen de fiets van iemand anders die dan weer Frans kan helpen inoefenen... Zeer veelvuldig zijn de vragen en aanbiedingen die binnen een LETSgroep leiden tot transacties: effectieve hulp die mensen elkaar bieden. Tegelijk leren mensen elkaar zo beter kennen, groeien vriendschappen, en gaat men ook bewuster om met materialen, energie, enz.

Bij LETS wordt heel vaak iets geleend, wat nutteloze aankopen en verspilling tegengaat. Overschotten worden niet zo gemakkelijk weggegooid als iemand anders er gebruik kan van maken. Mensen spreken af voor gemeenschappelijk vervoer enz. En dat allemaal op een leuke manier, zonder dat iets opgelegd wordt, gewoon spontaan.

Is er geen LETS-groep, dan kan je overwegen om er een te stichten. Je kan bijvoorbeeld met enkele initiatiefnemers uit de school eventueel samen met andere lokaal geïnteresseerden, een LETS-groep starten. Niet zo moeilijk, al moet er natuurlijk wel een en ander goed doordacht worden. Daar kan je hulp voor krijgen van LETS Vlaanderen en naburige LETS-groepen.

Waarom kan LETS een meerwaarde zijn voor jouw school/ouderwerking?

- Je kan overbodige aankopen vermijden door dingen uit te lenen of via LETS aan te schaffen
- Je legt contact met mensen uit de gemeente
- De instap is laagdrempelig; iedereen kan vragen/aanbieden of even niks doen met LETS, al naargelang de tijd of mogelijkheden
- Je creëert een band/saamhorigheid onder de ouders van de school
- Je ontdekt mensen met talenten waar ook jullie beroep op kunnen doen
- Heb je zelf iets op overschot, kan je het aanbieden aan iemand anders
- Je zou, in plaats van geld in te zamelen, ook LETS-punten kunnen inzamelen en die spenderen ter ondersteuning van de ouderwerking/school.

Ter inspiratie: Wat zouden jullie als school/ouderwerking bijvoorbeeld kunnen vragen of aanbieden op LETS?

- Overschotten van de warme maaltijden 's middag.
- Hulp in de schooltuin tijdens de zomermaanden.
- Advies bij klussen in de school: hoe begin je er zelf aan?
- Kleine hoeveelheden materiaal vb een paar meter draad voor een kippenren.
- Iemand die een leuke workshop komt geven.
- Gebruik van een leeg lokaal buiten de schooluren.
- Overschotten van groenten/fruit uit de moestuin.
- Zaden/stekken van planten.
- Inzamelen van knutselmateriaal.

Alle concrete informatie over welke groep bij jullie in de buurt actief is en het hoe en wat vindt je terug op [de website van LETS Vlaanderen](#).

Wil je graag extra begeleiding om te bekijken wat jullie concrete situatie is en hoe jullie dit kunnen toepassen binnen jullie context? Dan komen we graag ter plaatse om daar samen over na te denken, een simpel mailtje naar eva.de.blieck@g-o.be volstaat.

Transitie

Alle bovenstaande initiatieven – en nog veel meer – passen eigenlijk binnen het concept van Transitie. Transitie gaat over een totaalaanpak waarbij gemeenschappen of delen van gemeenschappen (steden, dorpen, straten, scholen) gaan nadenken over duurzame initiatieven die de gemeenschap in de toekomst kunnen versterken. Het idee is dat het steeds schaarser worden van fossiele brandstoffen ons noodzaakt om beroep te doen op alternatieven. De cultuur waarin we leven waarin alles steeds maar meer en groter wordt, is niet meer vol te houden en verwoest onze aarde. We zijn te afhankelijk geworden van dit idee en het bijhorende consumptiegedrag én we staan er nog amper bij stil.

Transition Towns

De kracht van de lokale gemeenschap

Daarom moeten we terug op kleinere schaal gaan kijken, de omgekeerde beweging van globalisering dus. In een transitiebeweging gaan gemeenschappen nadenken over welke alternatieve energiebronnen ze kunnen aanwenden en hoe ze de gemeenschapszin terug kunnen gaan versterken, om los te komen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.

Lokale economie wordt opnieuw gestimuleerd, ruilinitiatieven en hergebruik van goederen wordt nieuw leven ingeblazen, evenals de band tussen de gemeenschapsleden. Binnen de gemeenschap komen mensen samen om na te denken hierover, kennis en ervaring uit te wisselen of samen initiatieven te ontwikkelen. Ook scholen spelen hierin een belangrijk aandeel.

Misschien staat jouw stad of gemeente al geregistreerd als 'transition town' en kunnen jullie daarbij aansluiten? Of misschien hebben jullie als school al een sterke visie en tal van initiatieven uitgebouwd en willen jullie dit uitdragen naar de buitenwereld? Dan kunnen jullie zelf geregistreerd worden als 'transitie-initiatief' of kunnen jullie bruggen bouwen met andere scholen en misschien samen met alle ouders de gemeente bewegen om ook actie te ondernemen?

Voor meer informatie kan je terecht bij [Transitie Vlaanderen](#), je vindt er ook de lokale initiatieven terug.

Deel 3: Meten is weten

Via www.groeneventscan.be kan je een evenement scannen op milieuvriendelijkheid

Uitleiding

Wij hopen dat deze bundel bij jullie de inspiratie doet kriebelen en een aantal nieuwe dingen heeft aangebracht. Hebben jullie nog meer vragen? Contacteer gerust Veerle of Eva, we helpen je graag.

veerle.vyverman@g-o.be

eva.de.blieck@g-o.be

Bronnen

Afbeelding 'permacultuur' http://www.freepik.com/free-vector/ecology-symbols-set_712938.htm

Transitie: Het Transitie Handboek, van olie-afhankelijkheid naar lokale veerkracht, Rob Hopkins.

